

Trudimo se, da na njivah namesto umetnih gnojil uporabljamo hlevski gnoj.

Na 1 hektarju prsti živi do 2 toni bakterij, ki so ključne pri kroženju snovi v naravi in ohranjanju rodovitnosti tal.

Preprečujemo zaraščanje površin s tujerodnimi invazivnimi rastlinami.

Orjaška zlata rozga je severnoameriška rastlina, ki prerašča opuščene kmetijske površine in lahko na m² doseže gostoto do 300 rastlin.

Stare sorte sadnega drevja lahko ohranimo s spomladanskim in poletnim cepljenjem ali z nakupom sadik domorodnih sort.

Skorš ali po domače skouriš je stara vrsta sadnega drevesa, ki zraste do višine 20 metrov. Plodovi se uporabljajo za kuho kakovostnega zganja.

Od 16 vrst kukavičevk na Goričkem jih 7 raste na travnikih.

Če pokošeno travo na travnikih spravljamo kot suho krmo, rastline odvržejo semena, manjše živali pa imajo čas, da se iz krme umaknejo.

Ohranjamo velika posamična drevesa v krajini, saj ponujajo zavetje ljudem in živalim v sončni pripeki in ob vremenskih ujmah.

Velik hrast lahko letno proizvede do 118 kg kisika. Dve veliki drevesi letno ustvarita dovolj kisika za štiričlansko družino.

Kupujemo lokalno pridelano hrano. S tem podpiramo domače kmetovalce in jim pomagamo ohraniti pestro kulturno krajino.

Ponudniki kakovostnih, naravi prijaznih pridelkov in izdelkov so povezani v kolektivni blagovni znamki Krajski pak Goričko.

V melioracijskih jarkih mestoma ohranjamo zarast trstičja ali grmovja, kamor se lahko skrijejo fazani in jerebice.

Križanka o biodiverziteti

Navpično:

- A pogosta grmovna vrsta mejic
- B medonosna kulturna rastlina
- C ptica selivka, ki gnezdi v hlevih
- Č narečno: na Goričkem nan je ...
- D ptica kulturne krajine, rumeni ...

Č:

- E majhen sesalec z bodicami
- F pisane predstavnice travnikov, divje ...
- Vodoravno:**
- a skorš narečno
- b sopomenka za raznolikost
- c strnjen pas lesnate vegetacije, pretežno grmov

- č rastlina mokrotnih travnikov, na Goričkem vodna in sibirska
- d vrsta vrbe
- e oreh narečno
- f zgornji del rastline pri žitih, ki vsebuje zrna
- g travniška pisana žuželka

f			D						C											
		F							a	4	10		2		A				d	
e			12																	
									5											
b			1													7			B	
c			8																	
			11																č	
g																				

 Geslo pošljite na naslov Javni zavod Krajski park Goričko, Grad 191, 9264 Grad ali na e-naslov tomaz.koltai@goricko.info do 30.6.2020. Med pravnimi prejetimi gesli bomo izžrebali 3 nagrajence, ki bodo prejeli praktične nagrade.

LIFE16 GIE/SI/000711

Izdajatelj: JZ Krajski park Goričko
Besedilo: T. Koltai, M. Podletnik
Ilustracije: B. Bombek Pislak, J. Mikuletič, (bela štoklja, rjavi srakoper, prepelica in hribski škrlanec uporabljeni z dovoljenjem DOPPS), M. Vaupotič, T. Simončič Korošak, www.biolib.de
Fotografije: T. Koltai
Oblikovanje: N. Moršič **Tisk:** ARMA, Lendava
Naklada: 17.000 izvodov April 2020
 Publikacija je izdana v okviru projekta LIFE NATURAVIVA (LIFE 16 GIE/SI/000711). Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor RS.

Biodiverziteteta in kulturna krajina

Podoba Goričkega so z delom ustvarili Goričanke in Goričanci. S pestro rabo tal še danes oblikujejo slikoviti mozaik krajine majhnih kmetij z valovitimi njivami, cvetočimi travniki, visokodebelnimi sadovnjaki, vinogradi, zelenimi mejicami, živahnimi mlakami, mešanimi gozdovi in vijugastimi cestami med razpršenimi naselji. Danes se bogastvo Goričkega skriva v raznolikih življenjskih prostorih s številnimi rastlinskimi in živalskimi vrstami (prikaz zgoraj).

Biodiverziteteta je raznolikost vrst in življenjskih prostorov in kulturni krajini.

S kulturno krajino opisujemo prostor, v katerem je razvidno sobivanje človeka in narave. Človek zaradi pridelave hrane, gradnje in črpanja naravnih virov prostor nenehno spreminja. Kadar je raba naravnih virov zmerna, je kulturna krajina privlačna in v ravnovesju z naravo. Ko pa človek površino njiv in pozidav pretirano poveča in pri tem poseka mejice, posamično drevje, zarast ob potokih in preorje travnike, se ravnovesje poruši (prikaz desno). Sožitje človeka z naravo nastane takrat, ko človek upošteva naravne danosti in dopušča, da se naravni viri v kulturni krajini obnavljajo.

Kulturne krajine s kakovostnim prepletom naravnih in kulturnih danosti se smejo opredeliti kot zavarovana območja narave. Goričko je zaradi ohranjene raznolike mozaične kulturne krajine, kjer živi veliko različnih vrst rastlin in živali, zavarovano kot krajski park.

Njive imajo pomembno vlogo zaradi pridelave hrane, hkrati pa predstavljajo življenjski prostor za številne živalske in rastlinske vrste. Samooskrbnost kmetij je bila v preteklosti nujna, uporaba raznovrstnih kmetijskih rastlin pa samoumevna. Kmetje so skozi stoletja vzgajali različne sorte, ki so v našem okolju dobro uspevale. Danes te poznamo kot domorodne sorte kulturnih rastlin. Biotsko pestrost na njivah spodbujamo z uporabo domorodnih sort žit, buč in zelenjadnic, s setvijo medovitih vrst, kot so lan, **ajda** (1) in sončnice ter s setvijo domorodnih sort detelj, ki prst bogatijo s hranili.

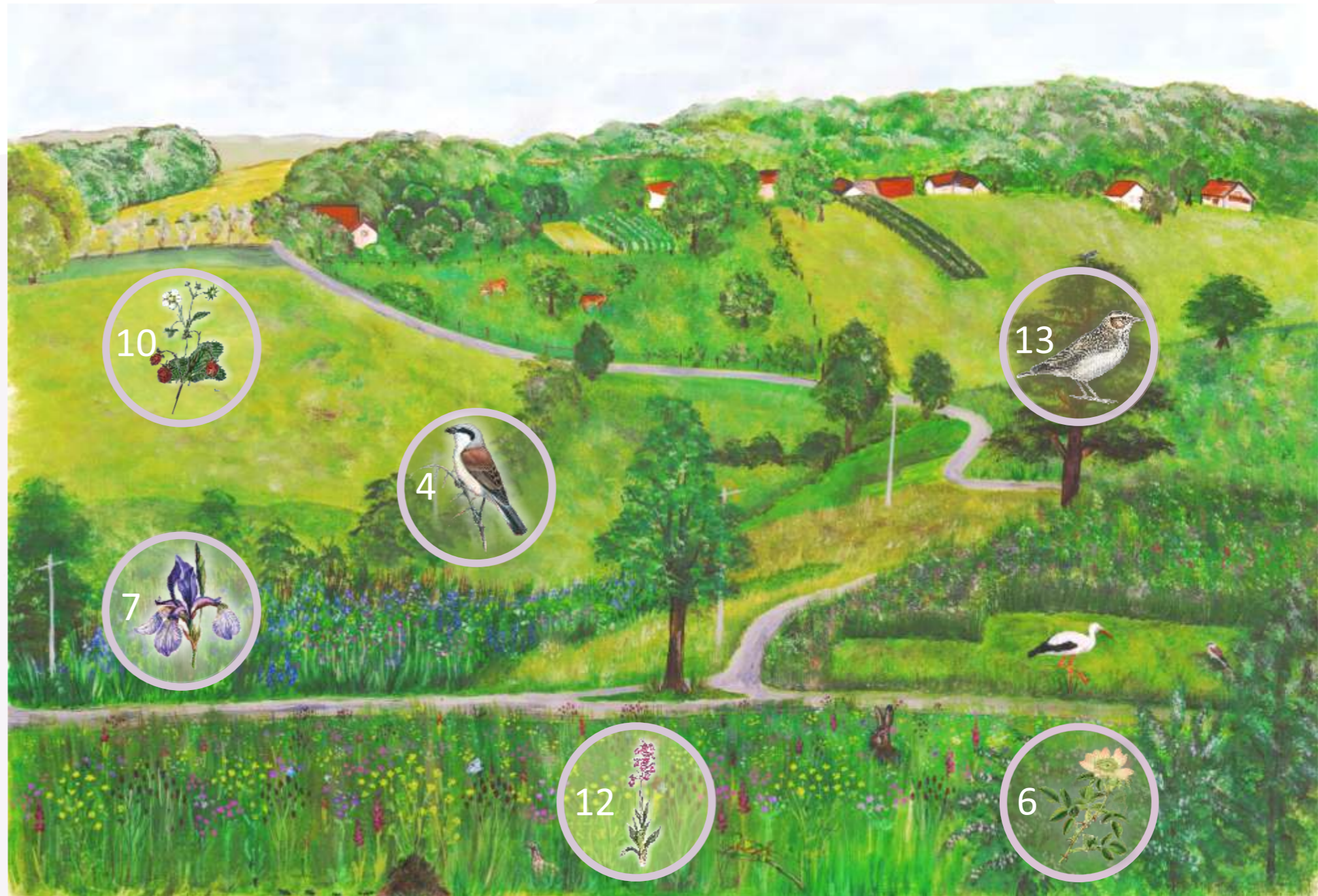
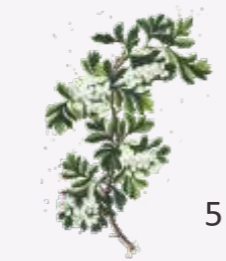
Naselja niso samo življenjski prostor ljudi. Z nami si ga delijo številne živali in rastline. Hlevi domačih živali so poleti dom švigajočih kmečkih lastovk. Na podstrešjih živijo netopirji in sove, v bližini stavb se pogosto skrivajo ježi. Izobilje hrane ob kmetijah privabi tudi številne druge živali, kot sta bela štokrlja in lisica. Visokodebelni sadovnjaki varujejo hiše pred vetrom, medtem ko južne strani senčijo brajde ali lugaši. Po njih se vzpenjajo ponovno priljubljene stare sorte **samorodne vinske trte** (2).

Značilna predstavnica kulturne krajine Goričkega je **bela štokrlja** (3). Ptica selivka si v toplih mesecih spleta gnezda v bližini človeka, najpogosteje na električnih drogovih, redkeje tudi na dimnikih. Na sveže pokošanih mokrotnih travnikih lovi velike žuželke, manjše sesalce, dvoživke in plazilce.

Čeprav **mejice** dojemamo kot razmejujoče člene v krajini, imajo ti v naravi nasprotno vlogo. So povezovalni člen med različnimi življenjskimi prostori in hkrati življenjski prostor številnim živalskim in rastlinskim vrstam. Mejice s koreninami preprečujejo odnašanje in plazenje tal, medtem ko krošnje razbijajo močan veter, uravnavajo temperaturo in vlago zraka ter blažijo posledice neurij, suše in toče. Med najpogostejšimi prebivalci mejic so ptice kos, črnoglavka, taščica in rumeni strnad, pa tudi jež, kuščar zelenec in druge živali.

Rjavi srakoper (4) je prebivalec odprte kulturne krajine. Gnezdo si spleta v gostih, trnastih mejicah s črnim trnom, **glogom** (5) ali **navadnim šipkom** (6). Za žuželkami opreza z vrhov grmov, po travnikih, njivah in sadovnjakih. Samce prepoznamo po značilni črni progji čez oči. Prisotnost rjavega srakoperja sporoča dobro ohranjenost narave v kulturni krajini.

Odrasel **metulj mravljiščar** (9) odloži jajčece na cvet zdravilne strašnice. Iz jajčeca se razvije gosenica, ki se nekaj časa prehranjuje z razvijajočimi se semeni, nato se spusti na tla. Tam oddaja vonj, ki premami rdeče mravlje (prekmursko črvlenke), ki mislijo, da gre za njihove ličinke in jih odnesejo v mravljišče. Gosenica se v mravljišču hrani z mravljinim zarodom in prespi zimo. Naslednje leto se zabubi in v mesecu juliju se izleže odrasel metulj.

Na ohranjenih **mokrotnih travnikih** rastejo številne redke rastline, kot so rumena maslenica, močvirski svišč ter vodna in **sibirska perunika** (7). Značilna predstavnica sta tudi strašničnin in temni mravljiščar, ogroženi vrsti metuljev, ki ju privablja **zdravilna strašnica** (8), gostiteljska rastlina njenih gosenic. Te travnike ogroža prepogosta košnja in gnojenje na eni ter zaraščanje na drugi strani.

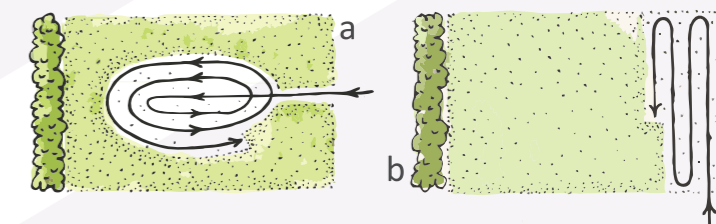
Navadni jagodnjak ali gozdna jagoda (10) raste na svetlih gozdnih robovih in suhih travnikih. V juniju se iz belih cvetov razvije živo rdeče, sladke, aromatične jagode, polne vitamina C. Nabranim jagodam lahko dodamo nekaj sladkorja, pretlačimo in sadni namaz je pripravljen.

Travniške kukavice (12) so divje orhideje in značilne barvite predstavnice goričkih travnikov. Najbolj pogoste so navadne kukavice, ki uspevajo na negojenih suhih travnikih. Na istih travnikih lahko najdemo tudi pikastocvetne kukavice s privlačnimi belkastimi cvetovi in škrlatnimi pikami. V poznih poletnih mesecih v nizki travni ruši belo zacvetijo dišeče zavite škrbice.

Hribski škrjanec (13) se rad zadržuje na odprtih južnih pobočjih gričev. Najpogosteje gnezdi na suhih travnikih z nizko in redko rušo. Prehranjuje se v mejicah, sadovnjakih in na gozdnem robu. Na Goričkem v zadnjih letih gnezdi na njivah z ozimnim žitom. Od preostalih vrst škrjancev ga ločimo po beli nadočesni črti.

Travniki so med najbolj vrstno pestrimi življenjskimi prostori na Goričkem. Biodiverzitetu na njih vzdržujemo z opuščanjem gnojenja in puščanjem nepokošenega pasu. Cvetne rastline ponujajo pašo čebelarjem in predstavljajo hrano ter skrivališče žuželkam in drugim živalim. V tem pasu lahko travniške rastline osemenijo in razširijo svoja semena po travniku. Pomemben je tudi način košnje. Priporočena je košnja od sredine navzven (a) ali iz ene strani na drugo (b). Pri tem se živali lahko pred koso pravočasno umaknejo.

Velika posamična drevesa, kot so hrasti, lipe, pravi kostanji, orehi, skorši in hruške tepke, so pomemben člen kulturne krajine na Goričkem. V preteklosti so bila zasajena na mejah, križpotjih, ob kapelah in križih. Njihove velike krošnje so odlična skrivališča, lovišča in razgledišča številnih vrst ptic.